

החיים החדשים של עינת

עינת ליפשיץ שם טוב, שהוציאה את הספר "מעטה של צניעות", מדברת על התדמית השלילית שדבקה בחסידות גור, שאורח חייה מתואר לאורך כל הספר ומבהירה: "הספר אינו מהווה כתב אישום כנגד חברה זו או אחרת"

בן גבריאל

במשך שנים היה עינת ליפשיץ שם טוב בקונפליקט מורכב בין הדת לחילוניות. היא גדלה עם משפחה בדירה קטנה בצפון הישן של תל אביב, שלוש בנות בחדר אחד. אביה שנולד בארץ גדל בבית הילוני לחלוטין, ואילו אמה באה ממשפחה דתית ונוקשה שאב המשפחה כפה עליה את אורח חייו. הוריה ניהלו אורח חיים חילוני, אך אמה לאורך כל חייה ניסתה להסתיר מאביה את חילוניותה. בשבתות בהן ביקרה המשפחה את הסב בביתו, היו עינת, הוריה ואחותיה מחנכים את הרבב הרחק ממקום מגוריו כדי שלא יידע שהגיעו אליו בנסיעה.

רוחו המאיימת של הסב היוותה חלק בלתי נפרד מאורח החיים של המשפחה, ובעקבות זאת נוצרה תחושת אשמה בלתי פוסקת ומורכבות כיחס של עינת לאמה. מצד אחד, היה חיבור טבעי לחיים חילוניים, ומנגד תחושת חילול הקודש. החשש של האם מאביה וההתעסקות בהסתרת אורח החיים שניהלה יצרו אצל עינת תחושה של שאט נפש ורתיעה גם מעצמה. לאורך שנים עינת הייתה מקיימת פעולות שקשורות לדת, למרות שבתוך תוכה התנגדה להן. רוחו של הסב ופחיתות של אמה ממנו הכניסו גם אותה למעגל של הסתרה בעל כורחה ויצרו רגשות, שמלווים אותה עד היום. כמו החוזרים בשאלה, גם היא נפרדה ממעשים אלו בפחד ובחשש, מתוך אמונה שתוענש בשל כך.

הקונפליקט בין הדת לחילוניות, שעינת חוותה בעצמה, מופיע בעלילת "מעטה של צניעות" - ספרה החדש, שיצא לאור בימים אלו (בהוצאת "אוריון"). הספר המרתק מתאר את חייה של פרלה - נערה השייכת לחסידות קיצונית, שחיה על פי חוקים נוקשים שחודרים אפילו ליחסים בין בעל לאשתו בחדר המיטות. תחושת הזרות והניכור של פרלה הולכת ומעמיקה ככל שרצונה לחיות על פי תפיסתה סותר את חוקי החברה הנוקשים ואת הערכים על פיהם התחנכה. היא נמצאת בדיאלוג פנימי בין העולם המנוכר שמוכר לה לבין העולם ה"אחר" והלא מוכר. היא מוכנה לקחת סיכון ולנטוש את העולם בו גדלה לטובת התקווה לחיים אחרים בעולם אחר. עינת מתארת בספרה חסידות, שכופה על היחידים בה אורח חיים מוגדר ונוקשה. כמי שבחרה שלא לחיות בשני עולמות במקביל ולהפסיק לחשוש מאורח החיים בו בחרה, היא יצרה דמות ועולם שמשקפים עבורה את חייה. בעקבות התחקיר המקיף שערכה לספרה, היא החלה להעביר הרצאות ברחבי הארץ, בהן היא חושפת את חיי חסידות גור מנקודת מבטם ואמונתם של חברי וחברות הקהילה.

עינת ליפשיץ שם טוב, בת 60, תושבת כפר הנגיד, נשואה בשנית ליעקב ואם לשתי בנות בוגרות. במהלך נישואיה השניים התגוררה כשנתיים בארצות הברית, ובתקופה זו כתבה ספר בן 400 עמודים שגנזה במגירה. עם שיבתה לארץ, חזרה לעבודתה כיועצת חינוכית לשנה, ואז יצאה שוב לחופשה ללא תשלום למשך שנתיים. בתקופה זו כתבה ספר אוטוביוגרפי על זוגיותה, מערכות יחסיה וגירושיה. היא ניסתה לפרסמו, אך עם קבלת התשובה השלילית הראשונה גנזה

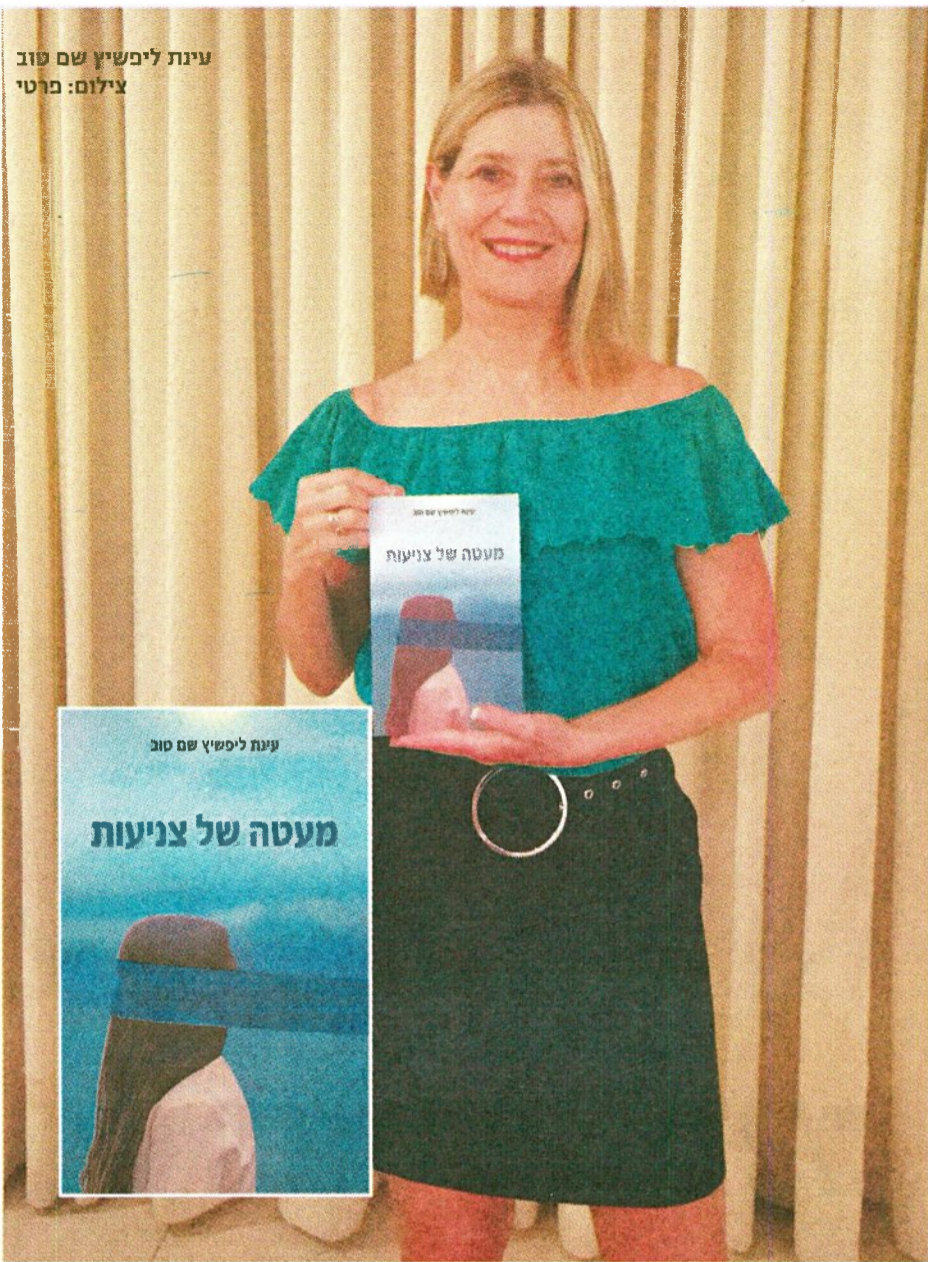
גם אותו. את ספר ביכוריה "חיים בתוך קופסה" כתבה לאחר טיול תרמילאים בהורו עם חברתה. עלילת הספר, שתורגם לאנגלית ונמכר באמזון, מתרחשת בארצות הברית, כאשר הגיבורה אווה, נערה שהעריצה את אביה, מגלה עם מותו בתאונת דרכים שהיא חיה חיי שקר, ואז נחשפים בפניה כל הסודות המשפחתיים. מנערה תלונית וחטרת אונים היא צומחת ויוצאת לדרך עצמאית, ממש כמו עינת ופרלה, גיבורת ספרה החדש. גם בספר זה נלחמת בחורה צעירה בשדים שרודפים אותה ומחפשת אחר חיים שיתנו לה משמעות, למרות שהרבר כרוך בסכנת חיים.

בתהליך כתיבת ספרה החדש ערכה עינת תחקיר מקיף לגבי הדמויות, התרבות והחברה החרדית. היא עצמה בוגרת תואר ראשון בהיסטוריה של ארצות הברית ותואר שני ביעוץ חינוכי, עבדה במשך 26 שנה בבתי ספר כיועצת חינוכית וכיועצת זוגית ומשפחתית בעלת קליניקה. בראיון היא תספר על הרמויות שפגשה בתחקיר ועל הטלטלות הרגשיות שחוותה אחרי כל סיפור ששמעה, ותודה כי זה לא מקרי שספרה עוסק בחברה החרדית ובכפייה שבה. "עד לא מזמן לא הצלחתי לחשוף בפני עצמי את הגרעין ממנו נולדה התשוקה לכתוב על כך. אין לי במשפחה חסידים מגור או בכלל חרדים. היום אני מבינה שזה קשור לבית ילדותי ולחיים שעברו עליי. אני מגלה את עצמי בדמויות, וגם אם אני לא כותבת על עצמי, אני מביאה ללא התכוונות את תת המודע שלי".

במסגרת התחקיר לספר שוחחה עינת עם לא מעט אנשים, שהיו מוכנים לחשוף בפניה את סיפור חייהם. ביניהם היו גבר ואישה, שסיפור חייהם השפיע עליה במיוחד. היא הגיעה אליהם דרך עמותת ה.ל.ל. (האגודה ליוצאים בשאלה). השניים עזבו את חייהם החרדיים לטובת דרך חדשה בקהילה החילונית. האישה גדולה בפניה את חייה: החל מסיפור גילוי העריות של אחיה בה בילדותה ועד לנישואים בכפייה עם בחור אלים מילולית, שהתעלל בה והשפילה, הכריחה ממנו עם ילדותיה, הכניסה לעולם החילוני וההתמודדות איתו. הגבר הצעיר הוסיף פרטים רבים על הקהילות החרדיות, תרבותן ונורמות חייהן. בנוסף לקריאת חומר רב באינטרנט, צפייה בכתבות וקריאת ספרים על הקהילות החרדיות, היא נפגשה עם נאוה וסרמן, שעשתה דוקטורט על חסידות גור והוציאה אותו כספר בשם: "מימי לא קראתי לאשתי", שמתבסס על ראיונותיה עם חברי הקהילה.

עינת תספר כי היה לה חשוב מאוד לברוק צדדים לא מוכרים בחסידות, השונים לחלוטין מאלו שמוצגים בדרך כלל בכלי התקשורת. הראיונות הרבים שקיימה עם גברים ונשים בקהילה הוכיחו לה שהיא צודקת ושבקהילות מסוג זה יש גוונים שונים. לדבריה, רבים מאלה שיצאו מהחסידות חוו ועדיין חווים דחייה, ניכור, עלבונות, טחחות אשמה ואף אלימות (כפי שמתואר בספר). אחת הבחורות שיצאה בשאלה, התגרשה מבעלה ועד היום לא מתאפשר לה להתראות עם ילדיה. נשים אחרות סיפרו שהן

עינת ליפשיץ שם טוב צילום: פרטי

ליפשיץ שם טוב מודה כי יש לה קושי עם אנשים קורבניים, שלא עושים דבר כדי לשנות את חייהם ומצדיקים חוסר עשייה עם מה שקרה בחייהם. זה מתחבר לאביה ולאמה. היא תגלה כי כמו פרלה, גיבורת ספרה, בצעירותה היא סבלה מתלות גבוהה בהוריה ובכך זוגה הראשון. אביה עבד במשך 40 שנה באותו מקום, למרות שסבל בו מאוד. היא זוכרת ש"הוא שגא את העבודה, היה חוזר הביתה, מסתגר בסלון, יושב על כורסה ובוהה בחשיכה. הוא השלים עם הרגשת הקורבנות, ונפטר בגיל 56 מסרטן. הוא היה הדמות המשמעותית בחיי, ומותו הותיר בי צלקות אבל גם נטע בי את ההחלטה שלא להיות במקום בו לא טוב לי". סיפורה של פרלה דומה להשקפת החיים של עינת, שלאחר מות אביה נשבעה שלא תיתן לאף אדם לאלצה להיות במקום שאינו נכון לה.

למרות מערכת יחסים תלונית עם בן זוגה הראשון, תמיד היה קיים בעינת הרצון לעזוב. "לא היה לי האומץ לעמוד בזכות עצמי. תמיד הוא חיכה לי". לבסוף אורה אומץ, עזבה אותו בהיותם בשליחות בארצות הברית והגיעה בגפה לארץ, ומשם החלה לפרוח. תוך שנה וחצי מצאה את בחיר ליבה, בעלה יעקב, ויחד הביאו לעולם שתי בנות. עם אימה הייתה לה מערכת יחסים מורכבת. "אמי הייתה יותר רגשנית, חרדתית, חמה ומשפחתית, אבל לא העריכה אותי ולא את יכולתי. היו לי איתה הרבה ויכוחים, וכעסתי עליה מאוד". בעקבות קורם בכיבליות רפיה שלמדה, גילתה עינת שלאמה הייתה השפעה יותר גדולה עליה ממה שחשבה. "היום אני מפויסת איתה ויודעת שכל מה שהיא רצתה היה להתקבל על ידי אביה, אפילו בגיל בו הייתה בעצמה אם לילדים". בדיוק כמו פרלה, גיבורת ספרה, שהצליחה להתפייס עם אמה אחרי מותה.

יכולות להתראות עם ילדיהן רק בנוכחות אדם שלישי. ומנגד, יש כאלה שלמרות יציאתם בשאלה מקיימים קשרים עם בני משפחתם ואף מתארחים בבתיהם.

למרות שספרה מתאר את אחת הקהילות החרדיות הקיצוניות, מדגישה עינת כי "הספר אינו מהווה כתב אישום כנגד חברה זו או אחרת. הספר הוא על נערה שלוקחת את חייה בידיה - למרות הקשיים, המחסומים והאיסורים החמורים עליהם גדלה וחונכה ולמרות האלימות והניכור של משפחתה. היא מנסה לפרוץ לדרך חדשה ומחליטה להישמע לצו ליבה ולא לוותר על רצונותיה, חלומותיה ומאוייה. למרות המחיר הכבד שהיא משלמת, היא נכנסת לעולם בלתי ידוע ללא כל משענת תומכת". היא מודה כי בתחילת התחקיר היא פיתחה עוינות כלפי החסידות - בשל חוסר השוויוניות שבה, האיסור להשמיע ביקורת, חוסר היכולת לחלוק, המעקב הצמוד והכניסה של הרבנים והמשיגים לתוך חיי הזוג - כולל חדר המיטות ויחסי האישות ביניהם. עם הזמן ובעקבות השיחות שקיימה, הבינה שהיא רואה את הדברים מנקודת מבט מערבית-חילונית, ובמידה מסוימת אגוצנטרית. לדבריה, חשוב להבין שמי שנולד, גדל וחונך על ברכי החסידות לומד להאמין שכדי לעסוק באופן נקי ברוח הוא חייב להתרחק מחיי גשמיות, ובעיקר מהיצר המיני המפתה. פרישות מינית היא הכרח כדי שהאברך והאישה שלצדו יקדישו את חייהם לרוחניות. "גם מתוך ראייה טיפולית, אנו המטפלים לומדים לראות את הדברים מנקודת מבטו של המטופל", היא אומרת. "קל מאוד להיסחף לתחושת דחייה וכעס בכל הנוגע לחסידות, אבל קשה יותר להסתכל על החיים בה ועל התיקונים שנהוגים בה, מבלי לשפוט מיידית ולהחליט שזה נורא מה שקורה שם".